בשחיטה יבישתא ודלא כרבי שמעון מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך לבית הקברות נטמא אמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי היא דתניא [א]רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי יוסי הגלילי מטמא טומאת אוכלים וצריך הכשר [ב]וחכמים אומרים אינו מטמא טומאת אוכלין מפני שהוא חי [א]וכל שהוא חי אינו מטמא טומאת אוכלין ואזדא רבי יוחנן לטעמיה דאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי וב"ש אמרו דבר אחד רבי יוסי הגלילי הא דאמרן ב"ש [ג]דתנן דגים מאימתי מקבלין טומאה ב"ש אומרים משיצודו וב"ה אומרים [ג]משימותו רבי עקיבא אומר משעה שאין יכולין לחיות מאי בינייהו אמר רבי יוחנן דג מקרטע איכא בינייהו בעי רב חסדא [ב]נולדו בדגים סימני טרפה מהו תיבעי למ"ד [ד]טרפה חיה ותיבעי למ"ד טרפה אינה חיה תיבעי למ"ד טרפה חיה בהמה הוא דנפישא חיותה אבל דגים דלא נפישא חיותייהו לא או דילמא אפי' למ"ד טרפה אינה חיה הני מילי [א]בהמה דיש במינה שחיטה אבל דגים דאין במינן שחיטה (אימא) לא תיקו הטילה נפל רבי יוחנן אמר [ד]חלבו כחלב בהמה ורבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה אוירא גרים רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים גרמי איכא דאמרי כל היכא דלא כלו לו חדשיו לא כלום הוא כי פליגי היכא דהושיט ידו למעי בהמה ותלש חלב של בן ט' חי ואכל רבי יוחנן אמר [ה]חלבו כחלב בהמה חדשים גרמי רבי שמעון בן לקיש אמר חלבו כחלב חיה חדשים ואוירא גרמי איתיביה ר' יוחנן לרבי שמעון בן לקיש [ב][ו]מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי אלא לדידך אמאי איצטריך אמר ליה טעמא דידי נמי מהכא ואיכא דאמרי איתיביה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן מה חלב ושתי כליות האמורות באשם מוצא מכלל שליל אף כל מוצא מכלל שליל בשלמא לדידי משום הכי מיעטיה רחמנא אלא לדידך ליקרב א"ל מידי דהוה אמחוסר זמן אמר רבי אמי השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי לדברי האוסר מתיר לדברי המתיר אוסר [ז]רבא אמר [ז]לדברי המתיר נמי מותר [ח]ד' סימנין אכשר ביה רחמנא אמר רב חסדא השוחט את הטרפה ומצא בה בן ט' חי

טעון

בשחיטה יבישתא. עסקינן שלא יצא ממנה דם שאף אמו לא הוכשרה ולהאי תנא שחיטה בלא דם לא מכשרה ודלא כרבי שמעון: **מאן תנא.** דמטמי ליה אע"פ שהוא חי: **מטמא טומאת אוכלין.** בן פקועה ואפילו חי אם נגע בטומאה: **וצריך הכשר.** דתרי גופי נינהו. אלמא לר' יוסי הגלילי מטמא מחיים וכרבנן דמתניתין לא אוקמה ונימא לדידהו כבשרא בדיקולא דמיא דקסבר רבי יוחנן אפילו רבנן דפליגי אדרבי יוסי הגלילי בטומאה סבירא להו כרבנן דמתניתין בשחיטה ואפילו הכי לא מטמא מפני שהוא חי ולאו בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן דמתניתין קמיפלגי: **ואזדא רבי יוחנן לטעמיה.** מדקאמר רבי יוחנן רבי יוסי הגלילי ובית שמאי המטמאין דגים מחיים אמרו דבר אחד שמע מינה רבנן דמטהרי בבן פקועה לאו משום דס"ל דטעון שחיטה כר"מ דאי טעמייהו משום דטעון שחיטה הוא איהו נמי בדגים דלאו טעונין שחיטה מודו דמטמו כב"ש והיכי משמע דרבי יוסי הגלילי וב"ש חדא: **משילודו.** דכיון דאין טעונין שחיטה הרי הן כמתים: **מקרטע.** מפרפר וכגון שיבש בו כסלע ובין סנפיריו דתו לא חי כדאמרינן במסכת שבת (דף קז:): **נולדו בדגים סימני טרפה.** כגון ניקבו מעיין לרבי עקיבא: **מהו.** שיטמאו: **אבל דגים דאין במינן.** טרפות לא הוי טרפות לגבייהו כמיתה: **הטילה נפל.** בהמה המפלת: **חלבו כחלב בהמה.** בכרת: **כחלב חיה.** ואין בו אלא איסור נבלה שאין שחיטתו מטהרתו אבל חלבו כבשרו: **אוירא גרים.** לשוייה בהמה וכיון דנולד מיתכשר ואפי' לרבי יהודה דאמר לעיל (דף עד:) חלבו מותר התם הוא דלא יצא לאויר: **חלבו כחלב חיה חדשים נמי גרמי.** דחדשים ואוירא בעינן: **דהושיט ידו כו' חדשים גרמי.** וכיון דכלו לו חדשיו חלבו אסור ומיהו כי שחטה לאמו שרי ליה רבי יהודה מכל בבהמה תאכלו[ז]: **מה חלב ושתי הכליות כו'.** בתורת כהנים[ח] שנויה בשלמים את כל החלב אשר על הקרב[ט] ולא את השליל יכול לא יהא בעונש ובאזהרה אבל יהא בעמוד והקרב כשהוא אומר חלב ושתי הכליות באשם[י] שאין ת"ל [ג]דמה שלמים שאין כל מינן טעון אליה הרי הן טעונין חלב ושתי הכליות אשם שכל מינו טעון אליה אינו דין שיטעון חלב ושתי הכליות ומה תלמוד לומר אלא לומר לך מה חלב ושתי הכליות האמור באשם מוצא מכלל שליל חלב זה מוצא מכלל חלב שליל שאינך יכול לומר חלב שליל יקריב הנמצא באשם שהרי אין אשם נקבה: **אף כל.** אפילו בקרבנות הבאין נקבה חלב האמור בהן מוצא מכלל שליל: **בשלמא לדידי.** דאמינא חדשים גרמי איכא לאוקמא להא בבן תשעה חי דכיון דבהמה הוא אצטריך למעוטי: **אלא לדידך.** הא לאו חלב מיקרי ופשיטא דאינו בעמוד והקרב ולמה לי למעוטיה: **טעמא דידי.** דאמינא לאו חלב הוא: **מהכא.** ילפינן ליה דהכא אפקיה רחמנא מכלל חלב דמעטיה מהקרבה ואי לאו דמעטיה הוי אמינא דחלב הוא: **משום הכי מיעטיה.** לאשמועינן דלאו חלב הוא אלא לדידך דאמרת חלב הוא לענין אכילה אמאי מיעטיה מהקרבה: **מידי דהוה אמחוסר זמן.** דיצא לאויר וכלו חדשיו ודכולי עלמא בהמה הוא ופסליה רחמנא בהקרבה כל שבעה: **לדברי האוסר.** בן תשעה חי בכשרה עד שישחטנו: **מתיר.** את זה באכילה דשחיטתו מטהרתו: **לדברי המתיר.** בלא שחיטה בשל כשרה: **אוסר.** בשל טרפה דשחיטה דידיה לא מהניא ביה ובשחיטת הטרפה לא מישתרי שהרי הוא כאחד מאיבריה: **ארבעה סימנין.** היתרא הוא דרבי ביה רחמנא מכל בבהמה תאכלו שאם רצה אוכלו בשחיטת אמו אבל אם צריך הוא לשחיטת עצמו כגון שליל של טרפה שוחטו ומותר שהוא ניתר בב' מד' סימנין או שוחט וקנה שלו או שוחט וקנה של אמו: בין בדברי אמי ובין בדרב חסדא ובין בתני רבי חייא בכולהו גרסינן **השוחט את הטרפה** ובתוספתא דר' חייא [פ"ד ה"ג] נמצא כן:

טעון

מאי בינייהו דג מקרטע. לאו בין רבי עקיבא וב"ה קא בעי דמחלוקתן מפורש בהדיא דלב"ה דוקא משימותו אלא בין בית שמאי לרבי עקיבא קאמר דתרוייהו מחיים מטמו ומפרש דאיכא בינייהו דג מקרטע פירוש שקופץ ומדלג בחוזק דלבית שמאי טמא ולרבי עקיבא טהור כיון דאם זורקו במים הוא יכול לחיות ומקרטע לשון כח וחיות גדול כמו שהביא בערוך מדאמר בילמדנו בפרשת בהעלותך וכיון שהוא יוצא ורואה את הגר מיד הוא מתחיל שמח ועומד [י]ומקרטע לפניו תדוץ דאבה (איוב מא) מתרגמינן קדמיה מקרטע:

רבי יוחנן אמר חלבו כחלב בהמה. והא דשרי רבי יהודה לעיל חלבו של בן תשעה חי ה"מ לאחר שחיטה דניתר בשחיטת אמו:

מה חלב ושתי כליות. ואם תאמר מאי קאמר בת"כ שהביא בקונטרס יכול לא יהא בעונש ובאזהרה אבל יהא בעמוד והקרב והא ההוא קרא דהחלב אשר על הקרב דממעט מיניה שליל לענין הקרבה כתיב וי"ל דהא דקאמר בת"כ ולא חלב שליל לאו משום דלימעוט מההוא קרא אלא משום דמשתרי מן כל בבהמה ואין חשוב חלב ונתר הכי קאמר דדלמא אע"ג דנפקא לן מכל בבהמה דאינו בעונש ובאזהרה מ"מ הוי בעמוד והקרב:

לדברי המתיר אוסר. והא דתנן קרעה טעון שחיטה אתיא אפילו לדברי המתיר דהכא דוקא לדברי המתיר אסור דמהני שחיטת טרפה לענין טומאה והוי כמליו שחוט ותו לא מהניא ביה שחיטה אבל התם לא נשחטה אמו כלל וכן הא דאמרינן לעיל (דף עד.) גבי בעיא דהושיט ידו למעי בהמה ושחט בה בן ט' חי מהו או דילמא אפילו לרבנן ד' סימנין אכשר ביה רחמנא לא דמי להא דאסרינן הכא לרבנן משום דהכא כמליו שחוט כדפרישית ואפילו לרבא דאמר הכא ד' סימנין אכשר ביה רחמנא איכא למיבעי לעיל דדילמא שאני התם דלא יצא לאויר העולם ואסור אפילו לרבי מאיר וה"נ בין לרבי יוחנן בין לר"ל דפליגי בתלש חלב מבן ט' חי מיתוקמא הביא בעיא לעיל דאפילו לרבי יוחנן דאמר חדשים גרמי היינו לחלב שנתלש ויצא לאויר העולם [ד]ואין איסור חלב חל עד שיולד כדמוכח בפ' גיד הנשה (לקמן דף קג.) ובסוף פ' דם שחיטה (כריתות דף כג:) ואפי' לר"ל דאמר חדשים ואוירא גרמי אפשר דבמעי אמו מהני ביה שחיטה כי היכי דמהניא ליה שחיטת אמו[כ]:

וליטעמיך

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ד ה"ג], ב) [שם איתא רבי אומר], ג) עוקצין פ"ג מ"ח, ד) [לעיל מב. וש"נ], ה) [לעיל עד.], ו) [זבחים יד], ז) [ויקרא פרשה יד], ח) [ויקרא ג, ט) [שם ז], י) [פי' ענין דילוג כך איתא בערוך ערך קרטע], כ) [ועי' תוס' כריתות כג: ד"ה נולדו],

* * *

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר לדברי המתיר. עי' בב"ק דף מו ע"ב תוס' ד"ה מ"ע: בעין משפט אות ד' מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות. שם איתא נהיפוך דחלבו כחלב חיה:

* * *

מוסף רש"י

למ"ד טרפה חיה. לעיל (מג:) אמרו לו והלא הרבה מתקיימות שתים ושלש שנים (לעיל מב.). טרפה אינה חיה. אין סופה לחיות (שם). ד' סימנין אכשר ביה רחמנא. כלומר שני הסימנים שישחטו, או של אמו או שלו (לעיל עד.).

* * *

רבינו גרשום

בשחיטה יבשתא ודלא כר"ש. כלומר מה דאמרי' עבר בנהר הוכשר ואי לא הוכשר לא נטמא דשחטו את אמו ולא יצא ממנה דם ולא הוכשר העובר בדם אמו ודלא כר"ש דאי כר"ש הא ס"ל אע"ג דלא יצא ממנה דם אין צריך הכשר: מאן תנא עבר בנהר הוכשר הלך בבית הקברות נטמא כו'. באוכלין דעלמא דלא חשוב חי אלא חשוב כשאר אוכלין דעלמא: דג מאימתי מקבל טומאת אוכלין. דג מקרטע איכא בינייהו דג מפרפר לב"ה אין מקבל טומאת אוכלין עד שימותו ולר' עקיבא משעה שאין יכולין להחיות מקבלין טומאת אוכלים: נולדו בדגים סימני טרפה. אחת מי"ח טרפות מהו שיטמא טומאת אוכלין. אבל דגים דלא נפישא חיותיהו לא ומשעה שנולדו בו סימני טרפה מטמאין טומאת אוכלין: או דלמא אפי' למאן דאמר טרפה אינה חיה. כלומר הני מילי בהמה דנולדו בה סימני טרפה לאו חשובה חיה דאינה ראויה

עין משפט נר מצוה

נז א ב ג מיי' פ"ב מהל' טומאת אוכלין הל' ו:
נח ד מיי' פ"ו * מהל' מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קלה טוש"ע י"ד סי' סד סעיף ב בהגה"ה:
נט ה מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף ג:
ס ו מיי' פ"א מהלכות מעשה קרבנות הל' יט:
סא ז מיי' פ"ה מהלכות מאכלות אסורות הל' טו ופ"ב מהל' אבות הטומאה הל' ז סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד סי' יג סעיף ג:

* * *

שיטה מקובצת

א] הני מילי בהמה דיש במינה טרפות אבל דגים דאין במינם טרפות אימא לא תיקו: ב] מה חלב ושתי כליות. נ"ב עיין תוס' זבחים דף צ"ח ע"א: ג] שאין ת"ל ומה שלמים: ד] ויצא לאויר העולם דאין איסור חלב:

* * *

רבינו גרשום (המשך)

לשחיטה וכיון דאינה ראויה לשחיטה חשובה מתה אבל לענין דגים אינן חשובין מתין עד שימותו: מה חלב ושתי כליות האמורין באשם. כלומר דאשם אינו אלא זכר וזכר אין לו שליל אף כל מוצא מכלל שליל דאין ראוין לגבי מזבח אימורין דשליל בשלמא לדידי היינו דאיצטריך קרא למעוטי דחלבו חשוב חלב ואעפ"כ אינו ראוי לאימורין. א"ל טעם דידי דאמינא אנא דאין חשוב חלב מהכא דחזינן דמיעטיה קרא לגבוה: מידי דהוה אמחוסר זמן דפסול לגבוה האי נמי פסול: לדברי האוסר מתיר לר"מ דמחמיר במתני' דאמר בן ט' צריך שחיטה דלא אמרי' עובר ירך אמו הוא הכא נמי לא אמרי' עובר ירך אמו הוא ואין חשוב טרפה. לדברי המתיר בלא שחיטה דאמר עובר ירך אמו הוא הכא נמי אמרי' לענין טרפה עובר ירך אמו ואסור: ד' סימנין אכשר ביה רחמנא. כלומר אי שחט את אמו אי כשרה מותר הוא בשחיטתה ואי אמו טרפה ושחיטת אמו אינה ראויה שחיטת (אתי) עצמו מתירו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones